

ISCTBL
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

**Универзитет „Гоце Делчев“ –
Штип, Северна Македонија**
**Факултет за туризам и бизнис
логистика**

**Goce Delcev University,
Stip, North Macedonia**
**Faculty of Tourism and
Business Logistics**

Осма Меѓународна Научна Конференција
Eight International Scientific Conference

**ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ТУРИЗМОТ И БИЗНИС
ЛОГИСТИКАТА ВО 21 ВЕК**
**CHALLENGES OF TOURISM AND BUSINESS
LOGISTICS IN THE 21ST CENTURY**

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

**Универзитет „Гоце Делчев“ –
Штип, Северна Македонија**

**Факултет за туризам и бизнис
логистика**

**Goce Delcev University
Stip, North Macedonia**

**Faculty of Tourism and
Business Logistics**

**Осма Меѓународна Научна Конференција
Eight International Scientific Conference**

**ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ТУРИЗМОТ И БИЗНИС
ЛОГИСТИКАТА ВО 21 ВЕК
CHALLENGES OF TOURISM AND BUSINESS
LOGISTICS IN THE 21ST CENTURY**

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

7 мај 2025 г. / May 7, 2025

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Факултет за туризам и бизнис логистика
Крсте Мисирков, 10-А, 201, 2000, Штип, РС Македонија
Тел: +389 32 550 350
www.ftbl.ugd.edu.mk
www.ugd.edu.mk

За издавачот: д-р Татјана Бошков, декан

Организатор на конференцијата: Факултет за туризам и бизнис логистика

Уредник: д-р Татјана Бошков, декан

Тираж: 150

Година на издавање: 2025

Publisher:

Goce Delcev University, Stip,
Faculty of Tourism and Business Logistics
“Krste Misirkov” no.10-A P.O. Box 201 Shtip 2000, North Macedonia
Tel: +389 32 550 350
www.ftbl.ugd.edu.mk
www.ugd.edu.mk

For the Publisher: Tatjana Boshkov, Ph.D. – Dean

Conference Organizer: Faculty of Tourism and Business Logistics

Editor: Tatjana Boshkov, Ph.D. – Dean

Print circulation: 150

Year of publication: 2025

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

338.48(062)
658.6/.8:164(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција. Факултет за туризам и бизнис логистика, Штип (8 ; 2025 ; Скопје)
Осма меѓународна научна конференција "Предизвиците во туризмот и бизнис логистиката во 21 век" [Електронски извор] : зборник на трудови / [уредник Татјана Бошков] = Eight International scientific conference "Challenges of tourism and business logistics in the 21st century" : conference proceedings / [editor Tatjana Boshkov]. - Текст во ПДФ формат, содрж. 291 стр., илустр. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев"- Штип, Факултет за туризам и бизнис логистика = Shtip : University "Goce Delchev" -Shtip, Faculty of tourism and business logistics, 2025

Начин на пристапување (URL):

<https://js.ugd.edu.mk/index.php/YFNNTS/issue/view/395>. - Фусноти кон текстот. - Наслов преземен од екран. - Опис на изворот на ден 16.07.2025 год. - Трудови на мак. и англ. јазик. - Библиографија кон одделни трудови

ISBN 978-608-277-112-0

1. Напор. ств. насл.

а) Туризам -- Собири б) Синџир на снабдување -- Логистички системи -- Собири

COBISS.MK-ID 66360069

Организациски комитет:

Проф. д-р. Татјана Бошков, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Претседател на Организацискиот комитет*

Проф. д-р. Наташа Митева, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Организацискиот комитет*

Доц. д-р. Цветанка Ристова Магловска, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Организацискиот комитет*

Проф. д-р. Душко Јошески, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Организацискиот комитет*

Доц. д-р. Душица Попова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Организацискиот комитет*

Славица Ристовска, демонстратор на Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Меѓународен програмски комитет:

Проф. д-р. Татјана Бошков, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Претседател на Програмски комитет*

Проф. д-р. Наташа Митева, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Програмски комитет*

Доц. д-р. Цветанка Ристова Магловска, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Програмски комитет*

Проф. д-р. Душко Јошески, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Програмски комитет*

Доц. д-р. Душица Попова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија – *Потпретседател на Програмски комитет*

Проф. д-р Никола В. Димитров, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Златко Јаковлев, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Цане Котески, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Билјана Петревска, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Елизабета Митрева, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Драшко Атанасоски, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Мичи Апостолов, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Александра Жежова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р. Зоран Темелков, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Марија Магдинчева Шопова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р. Тања Ангелкова Петкова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Дејан Методијески, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Мимоза Серафимова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р. Оливер Филипоски, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Владимир Китанов, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Анета Стојановска Стефанова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Доц. д-р Васко Шутаров, МИТ Универзитет, Факултет за безбедност, Република Северна Македонија

Славица Ристовска, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Ружица Николова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Мишко Цидров, Машински факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Северна Македонија

Проф. д-р Димитар Ковачевски, Универзитет Американ Колеџ Скопје, Република Северна Македонија

Проф. д-р Слајана Стојановска, Факултет за Бизнис Економија, Скопје, Република Северна Македонија

Проф д-р Мирела Митрашевиќ, Факултет за бизнис економија, Универзитет во Источно Сараево, Босна и Херцеговина

Проф д-р Весна Петровиќ, Факултет за бизнис економија, Универзитет во Источно Сараево, Босна и Херцеговина

Проф. д-р Предраг Катаниќ, Факултет за бизнис економија, Универзитет во Источно Сараево, Босна и Херцеговина

Проф. д-р. Глигор Бишев, Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола, Економски факултет Прилеп, Република Северна Македонија

м-р Александар Јорданоски, Министерство за култура и туризам, Северна Македонија

Проф. д-р. Мадалина Теодора Андреи, Универзитет Хиперион, Факултет за општествени, хуманистички науки и природни науки, Оддел за географија, Романија

Проф. д-р. Соња Квируга, Универзитет Алкала, Оддел за економија, Шпанија

Проф. д-р. Серџо Чипола, Универзитет во Палермо, Силиција, Италија

Проф. д-р. Алиса Флеишер, Хебрејскиот универзитет Јерусалим, Роберт Х. Смит, Факултет за земјоделие, Храна и Животна средина, Оддел за економија на животна средина и управување, Израел

Проф. д-р. Ноам Шовал, Хебрејски универзитет Ерусалим, Факултет за општествени науки, Оддел за географија, Израел

Проф. д-р. Нурија Елиса Морере Молинеро, Универзитет Реј Хуан, Шпанија

Проф. д-р. Никола Хурвулиадес, Американ Колеџ Солун, Грција

Проф. д-р. Донила Пипа, Универзитет Марин Барлети, Економски факултет, Албанија
Проф. д-р. Мохамед Фуад, Ариш Универзитет, Факултет за уметност, Египет
Проф. д-р. Френсис Вериза, Универзитет Толиара, Факултет за општествени науки, Мадагаскар
Проф. д-р. Октавиан Сербан, Букурешки Универзитет за Економија, Факултет за храна од земјоделие и економија на животната средина, Романија
Проф. д-р. Сабина Георгечи, Асоцијација за промоција на туризмот, Дробета Турму-Северин, Романија
Проф. д-р. Серафима Роскова, Молдовска академија за науки, Академија за економски науки на Молдавија, Република Молдавија
Проф. д-р. Стела Дерменчиева, Универзитет на Велико Трново Свети „Кирил и Методиј“, Оддел за Географија, Бугарија
Проф. д-р. Марта Боровска Стефанска, Универзитет во Лоц, Факултет за Географски науки, Институт за градежна средина и Просторна, Полска
Проф. д-р. Јулиана Поп, Универзитет за економски студии, Факултет за бизнис и туризам, Романија
Проф. д-р. Елена Тома, Универзитет Хиперион, Факултет за општествени, хуманистички науки и природни науки, Оддел за географија, Романија
Проф. д-р Светлана Станкова, Шуменски универзитет, Факултет за природни науки, Бугарија
Проф. д-р. Ирина Лазар, Универзитет Хиперион, Факултет за општествени, хуманистички науки и природни науки, Оддел за географија, Романија
Проф. д-р. Озгур Јерли, Дужче Универзитет, Факултет за Шумарство, Оддел за пејсажи, Турција
Проф. д-р. Жарко Радјеновиќ, Универзитет во Ниш, Центар за иновации, Србија
Проф. д-р. Дарко Димитровски, Универзитет во Крагујевац, Факултет за Хотелски менаџмент и Туризам во Врњачка Бања, Србија
Проф. д-р. Драго Цвијановиќ, Универзитет во Крагујевац, Факултет за Хотелски менаџмент и Туризам во Врњачка Бања, Србија
Доц. д-р. Марија Белиј, Универзитет во Белград, Факултет за географија, Србија
Доц. д-р. Андреј Мичовиќ, Универзитет во Крагујевац, Факултет за Хотелски менаџмент и Туризам во Врњачка Бања, Србија

Organizational committee:

Prof. Tatjana Boshkov, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia - *President of the Organizational Committee*

Prof. Natasa Miteva, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia – *Vice-President of the Organizational Committee*

Assist. Prof. Cvetanka Ristova Maglovska, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia – *Vice-President of the Organizational Committee*

Prof. Dusko Joseski, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia – *Vice-President of the Organizational Committee*

Assist. Prof. Dusica Popova, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia – *Vice-President of the Organizational Committee*

Slavica Ristovska, Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

International program committee:

Prof. Tatjana Boshkov, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia - *President of the Program Committee*

Prof. Natasa Miteva, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia – *Vice-President of the Program Committee*

Assist. Prof. Cvetanka Ristova Maglovska, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia - *Vice-President of the Program Committee*

Prof. Dusko Joseski, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia - *Vice-President of the Program Committee*

Assist. Prof. Dusica Popova, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia - *Vice-President of the Program Committee*

Prof. Nikola V. Dimitrov, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Zlatko Jakovlev, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Cane Koteski, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Biljana Petrevska, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Elizabeta Mitreva, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Drasko Atanasoski, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia Prof. Mico Apostolov,

Prof. Aleksandra Zezova, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Zoran Temelkov, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Marija Magdinceva Shopova, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Tanja Angelkova Petkova, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Dejan Metodijeski, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Prof. Mimoza Serafimova, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev

University, Stip, North Macedonia
Prof. Oliver Filiposki, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
Prof. Vladimir Kitanov, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
Prof. Aneta Stojanovska Stefanova, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
Assist. Prof. Vasko Sutarov, Ph.D., MIT University, Faculty of Security Sciences, North Macedonia
Slavica Ristovska, Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
Ruzica Nikolova, Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
Prof. Misko Djidrov, Ph.D., Faculty of Mechanical Engineering, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
Prof. Dimitar Kovacevski, Ph.D., School of Business Economics and Management, University American College Skopje, North Macedonia
Prof. Slagjana Stojanovska, Integrated Business Faculty, Skopje, North Macedonia
Prof. Mirela Mitrasevic, Ph.D., Faculty of Business Economics, University of East Sarajevo, Bosna and Hercegovina
Prof. Vesna Petrovic, Ph.D., Faculty of Business Economics, University of East Sarajevo, Bosna and Hercegovina
Prof. Pregrad Katanic, Ph.D., Faculty of Business Economics, University of East Sarajevo, Bosna and Hercegovina
Assist. Prof. Hristina Serafimovska, Ph.D., Faculty of Tourism and Business logistics, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
Prof. Gligor Bishev, Ph.D., St. Clement of Ohrid University of Bitola, Faculty of Economics, Prilep, North Macedonia
Aleksandar Jordanoski, MSc, Ministry of culture and tourism, North Macedonia
Prof. Madalina Teodora Andrei, Ph.D., Hyperion University, Faculty of Social, Humanities and Natural Sciences, Department of Geography, Romania
Prof. Sonia Quiroga, Ph.D., University of Alcalá, Department of Economics, Spain
Prof. Sergio Cipolla, Ph.D., University of Palermo, Italia
Prof. Aliza Fleischer, Ph.D., The Hebrew University of Jerusalem, The Robert H. Smith Faculty of Agriculture, Food and Environment, Department of Environmental Economics and Management, Israel
Prof. Noam Shoval, Ph.D., The Hebrew University of Jerusalem, Faculty of Social Sciences, The Department of Geography, Israel
Prof. Nuria Elisa Morère Molinero, Ph.D., Universidad Rey Juan Carlos, Catedrática Historia Antigua, Spain
Prof. Nikolas Hourvoulides, Ph.D., American College of Thessaloniki, Greece
Prof. Donila Pipa, Ph.D., Marin Barleti University, Faculty of Economy, Albania
Prof. Mohamed Fouad, Ph.D., Arish University, Faculty of Arts, Egypt
Prof. Francis Veriza, Ph.D., University of Toliara, Faculty of Lettets and Human Sciences, Madagascar
Prof. Octavian Serban, Ph.D., Bucharest University of Economic Studies, Faculty of Agrifood and Environmental Economics, Romania
Prof. Sabina Gheorgheci, Ph.D., Mehedinți Tourism Promotion Association, Drobeta Turnu-Severin, Romania
Prof. Serafima Roșcovan, Ph.D., Moldova Academy of Science, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

Prof. Stella Dermendzhieva, Ph.D., University of Veliko Turnovo St Cyril and St. Methodius, Department of Geography, Bulgaria

Prof. Marta Borowska-Stefanska, Ph.D., University of Lodz Faculty of Geographical Sciences, Institute of the Built Environment and Spatial Policy, Poland

Prof. Iuliana Pop, Ph.D., University of Economic Studies, Faculty of Business and Tourism, Romania

Prof. Elena Toma, Ph.D., Hyperion University, Faculty of Social, Humanities and Natural Sciences, Department of Geography, Romania

Prof. Svetlana Stankova, University of Shumen "Konstantin Preslavski", Faculty of natural science, Department of geography, regional development and tourism, Bulgaria

Prof. Irina Lazăr, Ph.D., Hyperion University, Faculty of Social, Humanities and Natural Sciences, Department of Geography, Romania

Prof. Ozgur Yerli, Ph.D., Duzce University, Faculty of Forestry, Department of Landscape, Architecture, Turkey

Prof. Darko Dimitrovski, Ph.D., University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjacka Banja, Serbia

Prof. Zarko Radjenovic, Ph.D., University of Nis, Innovation Center, Serbia

Prof. Drago Cvijanović, Ph.D., University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjacka Banja, Serbia

Assist. Prof. Marija Belij, Ph.D., University of Belgrade, Faculty of Geography, Serbia

Assist. Prof. Andrej Mićović, Ph.D., University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjacka Banja, Serbia

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
GOCE DELCEV UNIVERSITY

ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И БИЗНИС ЛОГИСТИКА
FACULTY OF TOURISM AND BUSINESS LOGISTICS

ОСМА МЕЃУНАРОДНА
НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

EIGHT INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ТУРИЗМОТ И БИЗНИС
ЛОГИСТИКАТА ВО 21 ВЕК

CHALLENGES OF TOURISM AND BUSINESS LOGISTICS
IN THE 21ST CENTURY

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

7 мај, 2025, Скопје / Skopje, May 7th, 2025

Содржина – Contents

СЕСИЈА: БИЗНИС ЛОГИСТИКА И БИЗНИС АДМИНИСТРАЦИЈА SESSION: BUSINESS LOGISTICS & BUSINESS ADMINISTRATION	14
Tatjana Boshkov, Žarko Rađenović THE ROLE OF DIGITALIZATION FOR GREEN GROWTH AND PERSPECTIVES IN THE CIRCULAR ECONOMY	15
Татјана Бошков, Славица Ристовска НАМАЛУВАЊЕ НА ЗАВИСНОСТА ОД НЕСТАБИЛНИ ГЛОБАЛНИ ПАЗАРИ ПРЕКУ ЛОКАЛИЗИРАНИ ЦИРКУЛАРНИ ЕКОНОМСКИ МОДЕЛИ	22
Žarko Rađenović, Tatjana Boshkov MACHINE LEARNING METHODS FOR PREDICTING CIRCULAR ECONOMY PERFORMANCES OF THE WESTERN BALKAN COUNTRIES	28
Dushko Josheski, Aleksandra Zhezhova, Natasha Miteva CHEAP TALK, KRIPKE SEMANTICS, COMMON KNOWLEDGE AND TWO EXAMPLES OF BOOM, BUST & ASSET BUBBLES	37
Марија Магдинчева-Шопова, Анета Стојановска-Стефанова, Александра Митровиќ ПОЛИТИКИ ЗА КОНТИНУИРАНО ПРОФЕСИОНАЛНО УСОВРШУВАЊЕ ЗА СМЕТКОВОДИТЕЛИ И ОБЛАСТЕНИ СМЕТКОВОДИТЕЛИ.....	88
Елизабета Митрева МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ОЦЕНКА НА СТАБИЛНОСТА И СПОСОБНОСТА НА ПРОЦЕСИТЕ	93
Драшко Атанасоски, Мимоза Серафимова, Славица Ристовска ПРЕНАСОЧУВАЊЕ НА ЛОГИСТИЧКИТЕ РУТИ И АДАПТАЦИЈА НА ШПЕДИТЕРСКИТЕ КОМПАНИИ КАКО ОДГОВОР НА ЦАРИНСКИТЕ БАРИЕРИ.....	102
Aneta Risteska Jankuloska, Tatjana Spaseska, Dragica Odzaklieska CROWDFUNDING AS AN ALTERNATIVE SOURCE OF FINANCING SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES – CASE OF NORTH MACEDONIA.....	110
Ружица Николова, Мимоза Серафимова, Драшко Атанасоски СТРАТЕШКО МЕНАЦИРАЊЕ И ЕКОНОМСКА ЕФИКАСНОСТ ВО ВИНСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	118
Ивица Јосифовиќ, Игор Камбовски СПОРТОТ ПОМЕГУ СЛОБОДНОТО ДВИЖЕЊЕ НА УСЛУГИ И ПРАВОТО НА КОНКУРЕНЦИЈА ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА	125
СЕСИЈА: ТУРИЗАМ, УГОСТИТЕЛСТВО И ГАСТРОНОМИЈА SESSION: TOURISM, HOSPITALITY AND GASTRONOMY.....	132
Biljana Petrevska, Simona Martinoska, Mimoza Serafimova THE MISCONCEPTION OF TOURISM DEVELOPMENT: ANALYZING CROWDING IN OHRID, NORTH MACEDONIA	133

Никола В. Димитров	
МАКЕДОНСКО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ВО СОСЕДСТВОТО, ДИЈАСПОРАТА И СВЕТОТ	139
Мартин Цамбаски, Наташа Митева, Душица Попова	
ОД СТАБИЛНОСТ ДО КРИЗА И НАЗАД: КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА ТУРИСТИЧКИОТ ПРОМЕТ ВО БЕРОВО ПРЕД И ПО COVID-19 (2015–2024).....	155
Цане Котески, Златко Јаковлев	
ПРИКАЗ НА ПРЕХРАМБЕНИТЕ, УГОСТИТЕЛСКИТЕ И ДРУГИТЕ ОБЈЕКТИ ВО ФУНКЦИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ОПШТИНА ПРИЛЕП	163
Златко Јаковлев, Цане Котески	
ПРИМЕНА НА АНАЛИТИЧКИ ПРИСТАП НА МЕНАЏМЕНТОТ ВО ПРОЦЕСОТ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКИТЕ ОДЛУКИ ВО ПРЕТПРИЈАТИЈАТА ОД ОБЛАСТА НА ТУРИЗМОТ ВО Р. МАКЕДОНИЈА.....	173
Katerina Rangelova, Milena Taleska, Dejan I	
ADMINISTRATIVE BARRIERS AND TOURISM: THE CASE OF THE MANDATORY REPLACEMENT OF TRAVEL DOCUMENTS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA	185
Александар Јорданоски	
ФУНКЦИОНАЛНАТА ПОДГОТВЕНОСТ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ЗА ТУРИСТИЧКА ПРЕЗЕНТАЦИЈА.....	192
Dimitar Vladev, Dilek Solakova	
COMPREHENSIVE STUDY OF FLOODS IN THE REPUBLIC OF BULGARIA FOR THE PERIOD 2010-2020	202
Ivaylo Vladev, Rositsa Vladeva	
ASSESSMENT AND ANALYSIS OF THE TOURISM POTENTIAL OF THE BULGARIAN DANUBE MUNICIPALITIES IN THE NORTH-WEST PLANNING REGION.....	208
Dora Kabakchieva, Vanya Vasileva	
TOURISM AS AN OPEN COMMUNICATION SYSTEM.....	222
Milena Stoyanova, Mihaela Georgieva-Petrova	
ASSESSMENT OF RESOURCES FOR TOURISM DEVELOPMENT IN DULOVO MUNICIPALITY	232
Ivalena Valcheva-Georgieva, Svetla Stankova	
PROVADIA: NEW HORIZONS FOR THE DEVELOPMENT OF ALTERNATIVE TOURISM.....	243
Leylya Shefka	
THE CULINARY FESTIVALS IN SHUMEN REGION	254
Kamen Petrov	
OPPORTUNITIES FOR INTERREGIONAL COOPERATION AND BUSINESS DEVELOPMENT BETWEEN BULGARIA AND NORTH MACEDONIA.....	263

СЕСИЈА: БИЗНИС ЛОГИСТИКА И БИЗНИС АДМИНИСТРАЦИЈА
SESSION: BUSINESS LOGISTICS & BUSINESS ADMINISTRATION

ПОЛИТИКИ ЗА КОНТИНУИРАНО ПРОФЕСИОНАЛНО УСОВРШУВАЊЕ ЗА СМЕТКОВОДИТЕЛИ И ОВЛАСТЕНИ СМЕТКОВОДИТЕЛИ

Марија Магдинчева-Шопова¹, Анета Стојановска-Стефанова²Александра Митровиќ³

Апстракт

Секој обврзникот за водење на сметководство сметководството го извршува во согласност со законската регулатива. Извршувањето на сметководствените работи може да го довери на трговец поединец - сметководител, трговец поединец - овластен сметководител или друштво за вршење на сметководствени работи врз основа на договор за вршење на сметководствени работи или да вработи сметководител или овластен сметководител. Бидејќи оваа професија бара постојано следење на измените во законските прописи, новите технологии и случувања во деловното окружување, од голема важност е обезбедување на високо квалитетно и професионално извршување на сметководствените работи и обезбедување високо ниво на професионализам.

Преку континуираното професионално усовршување и едукација, сметководителите и овластените сметководители, имаат можност да се стекнат со неопходните знаења но истовремено и да ја исполнат законската обврска во однос на задолжителна професионално усовршување. Затоа од голема важност е имплементирањето на политики преку кои ќе се поттикне и олесни процесот на континуирано професионално усовршување. Поради тоа, предметот на истражување во овој труд се фокусира кон дефинирање и објаснување на процесот на континуирано професионално усовршување, законската опфатеност и стандарди за професионалното усовршување на сметководителите и овластените сметководители. Во поголем број држави, овој вид усовршување и едукација опфаќа задолжително учество во различен вид образовни активности како што семинари, курсеви, обуки, работа на терен или практична настава за обновување на стекнатите лиценци како и континуирано следење на измените во законската регулатива, даночните прописи и стандарди. Заклучните согледувања добиени како резултат од спроведеното истражување, ќе бидат дадени во заклучокот на трудот.

Клучни зборови: континуирано професионално усовршување, сметководители, овластени сметководители, едукација

JEL classification: K38; D63; F53; Z18;

1. Вовед

Секој деловен субјект-претпријатие претставува обврзник за водење сметководство. Обврзник за водење сметководство е физичко или правно лице кое има обврска да води трговски, односно деловни книги и да составува и презентира годишна сметка и финансиски извештаи во согласност со законската регулатива. Менаџментот на компанијата е орган кој е одговорен за точноста и регуларноста на финансиските извештаи и затоа тие се одговорни за спречување и

¹ Редовен професор на Факултетот за туризам и бизнис логистика, Универзитет “Гоце Делчев“-Штип, e-mail: marija.magdinceva@ugd.edu.mk

² Вонреден професор на Факултетот за туризам и бизнис логистика, Универзитет “Гоце Делчев“-Штип, e-mail: aneta.stojanovska@ugd.edu.mk

³ Вонреден професор на Факултет за хотелиерство и туризам, Универзитет во Крагујевац, email: aleksandra.stankovic@kg.ac.rs

откривање на измами или грешки.⁴ Сметководителот води трговски/деловни книги за сите обврзници за водење на сметководство и составува и потпишува годишна сметка за трговци поединци и здруженија и фондации, а овластениот сметководител води трговски/деловни книги и/или составува и потпишува годишна сметка и/или финансиски извештаи за сите обврзници за водење на сметководство.

Правната форма за вршење на сметководствени работи е претставена преку формите трговец поединец-сметководител, трговец поединец-овластен сметководител и друштво за вршење сметководствени работи.⁵ **Сметководството** претставува процес на систематско собирање, обработка и евидентирање на финансиските податоци кај одреден деловен субјект или поединец, со цел да се обезбедат точни и навремени информации кои се користат за донесување одлуки, подготвување финансиски извештаи и обезбедување усогласеност со барањата на законската регулатива. Според Американската асоцијација на сметководители, сметководството претставува процес на идентификување, мерење (вреднување) и размена (комуницирање) на економски информации, кој ќе овозможи донесување одлуки од страна на корисниците на информации.⁶

Секој деловен субјект делува во изразени глобализациски промени кои се случуваат секојдневно. Успехот во работата на претпријатијата во денешни услови зависи од навременоста и точноста на информациите кои се достапни на претприемачот во процесот на одлучување.⁷ Поради тоа од голема важност за сите деловни субјекти е обезбедување и реализирање на професионално извршување на сметководствените работи. Организациите кои сакаат да напредуваат, се обидуваат најдобро да го искористат материјалниот и нематеријалниот имот.⁸

Континуирано професионално усовршување претставува форма на постојано стручно усовршување на сметководителите и овалстените сметководители со цел надградување на теоретските и практичните знаења и вештини заради професионално и ефикасно вршење на сметководствените работи.⁹ Преку концептот на континуирано професионално усовршување и едукација, сметководителите и овластените сметководители, се стекнуваат со неопходните знаења но истовремено и ја исполнуваат законската обврска во однос на предвидените минимални стандарди за задолжително професионално усовршување. Поради тоа сметководителите и овластените сметководители имаат обврска задолжително да ги посетуваат обуките кои се организираат и спроведуваат од страна на Институтот на сметководители и овластени сметководители во соработка со овластени правни лица-претпријатија кои се овластени да спроведуваат стручно усовршување и едукација од областа на сметководството, финансиите или даноците или физички лица со соодветни квалификации од областа на сметководството, финансиите или даноците. Овие задолжителни обуки се наречени обуки за континуирано професионално усовршување.¹⁰

⁴ Knezević S., Mitrović A, Cvetković D., The role of auditing profession in detecting frauds in financial statements, NBP, Journal of Criminalistics and Law Vol. 24, No. 2 2019, 24(2): 97–109.

⁵ Закон за трговски друштва на РМ- (Пречистен текст) Службен весник на Р.М. бр. 28/04, 84/05/ ,25/07 87/08,42/10,48/10,24/11 и 166/12.

⁶ American Accounting Association(1966) A Statement of Basic Accounting Theory, Evanston III,p.1

⁷Magdinceva Sopova, Marija and Stojanovska-Stefanova, Aneta (2022) *Претприемништво во услови на Ковид пандемија: нови практики, стратегии и политики*. Предизвиците во туризмот и бизнис логистиката во 21 век : Зборник на трудови, 5 (1). pp. 58-65. ISSN 978-608-244-891-6

⁸ Milojević S., Mitrović A, Magdinceva-Sopova M. Intelektualni kapital u zdravstvene organizacije:Trendove i znacaj, Revizor, God.26, Br.104

⁹ Закон за вршење на сметководствени работи Закон за вршење на сметководствени работи-“Службен весник на Република Македонија“бр. 173/2022

¹⁰ Магдинчева-Шопова М.(2020), Сметководство, Универзитет “Гоце Делчев”-Штип, стр.34

овластените сметководители, се стекнуваат со неопходните знаења но истовремено ја исполнуваат законската обврска во однос на предвидените минимални стандарди за задолжително професионално усовршување. Континуираното професионално усовршување за сметководители претставува континуиран процес на постојано учење и усовршување што им овозможува на сметководителите и овластените сметководители да ги прошират стекнатите професионални знаења и вештини. Оваа форма на професионална едукација има голема важност во професионалниот развој на сметководителите и овластените сметководители и е законска обврска но и потреба за сметководителите и овластените сметководители да се стекнат со знаења за новите законски прописи, регулативи, технологијата и добрите практики во сметководството.

Литература

- Knezević S., Mitrović A, Cvetković D., The role of auditing profession in detecting frauds in financial statements, NBP, Journal of Criminalistics and Law Vol. 24, No. 2 2019, 24(2): 97–109.
- Закон за трговски друштва на РМ- (Пречистен текст) Службен весник на Р.М. бр. 28/04, 84/05/, 25/07 87/08,42/10,48/10,24/11 и 166/12.
- American Accounting Association(1966) A Statement of Basic Accounting Theory, Evanston III,p.1
- Magdinceva-Sopova Marija and Stojanovska-Stefanova Aneta (2022) *Претприемништво во услови на Ковид пандемија: нови практики, стратегии и политики*, Предизвиците во туризмот и бизнис логистиката во 21 век : Зборник на трудови, 5 (1). pp. 58-65. ISSN 978-608-244-891-6
- Milojević S., Mitrović A, Magdinceva-Sopova M. Intelektualni kapital u zdravstvene organizacije:Trendove i značaj, Revizor, God.26, Br.104
- Закон за вршење на сметководствени работи Закон за вршење на сметководствени работи-“Службен весник на Република Македонија“бр. 173/2022
- Магдинчева-Шопова М.(2020), Сметководство, Универзитет “Гоце Делчев”-Штип, стр.34
- Правилник за Континуирано професионално усовршување, (2024) Институт на сметководители и овластени сметководители, член 4
- Магдинчева-Шопова М.,Стојановска Стефанова А.(2021) Политики за развој на родово претприемништво. Годишен зборник на Факултет за туризам и бизнис логистика, 1 (1). pp. 53-57. ISSN ISSN 2671-3969
- Годишна програма за континуирано професионално усовршување(2025), Институт на сметководители и овластени сметководители